

קובייה לבנה- שמלה לבנה

אמירה זיאן - צילומים חדשים

בספרו "בתוך הקובייה הלבנה - האידיאולוגיה של חלל הגלריה" כותב המחבר –בריאן או'דוהרטי, כי הקובייה הלבנה, כלומר חלל הגלריה (גם זו המוזיאלית), נתפס בדרך כלל כסמל ליצירת מרחק של האמן מהחברה.¹ לשם הצגת עבודתו, טוען או'דוהרטי, עוזב האמן את המרחב הציבורי היומיומי, לטובת החלל המופרד, שבתוכו מושגי זמן ומקום מקבלים משמעות אחרת. הקובייה הלבנה שמייצרת ומאפשרת הפרדה או הרחקה זמנית של האמן, היא גם זו הנגישה לציבור ואף תלויה בו ושללא התעניינות מצדו, קיומה מוטל בספק.

את אמירה זיאן הכרתי לפני כשש שנים. ובדמותה, מראשית הכרותינו, נקשרו השמלה הלבנה והחברה ממנה באה - החברה הדרוזית. אמירה עבדה בחנות צילום של אחיה ואני זוכרת אותה מדברת בעיקר על תמונות החתונה אותן פיתחה.

"אהבתי להסתכל בתמונות, עוד לא הייתי מודעת לצילום כמדיום אמנותי. היה ברור לי שאצלנו בחתונות רק הגבר אוחז במצלמה. אצלנו, הדרוזים, יש הרבה דברים מוסתרים. עם המצלמה אני רואה עולם אחר. החלטתי ללכת עם הצילום עד הסוף."

השמלה הלבנה, שמופיעה בדיוקן העצמי שלה באחת מעבודותיה הראשונות, מסמלת, בהשאלה מרעיון הקובייה הלבנה, כניסה למקום חדש, מופרד, סגור – חיי הנישואין. מצד אחד התחברות לחתן, לבעל, למשפחה אבל בו זמנית גם התרחקות, הימנעות והיסגרות. "הם חושבים שצבע לבן הוא צבע טהור", אומרת אמירה, "אבל אני מכירה הרבה נשים שעבורן השמלה הלבנה משמעותה סבל".

בשונה מאותם צילומים ראשונים, בתערוכה זו הצבע השולט הוא שחור. אבל כשם שחקירת הלבן חתרה אל מעבר למוסכמות החברתיות הנראות שלו, כך ניתן לומר, כי בנוכחות של השחור זיאן בודקת גם את העדרו של הצבע הלבן כלומר, את הימצאותו הפוטנציאלית.

בשיחה שקיימנו, בלט בהתייחסותה של זיאן לחברה הדרוזית, השימוש הכפול במילים "הם" ו"אנחנו". אמירה חווה את עצמה בו זמנית – בדומה לעמדה הקלאסית של הצלם - בתוך וגם מחוץ לחברה שלה.

"אני רוצה להיות אמנית מצליחה בארץ ובעולם אבל לא לעבור את הגבול...לא לפגוע...למשל צילום עירום, בשבילי, זה לעבור את הגבול" אומרת אמירה ומגדירה: "אני קודם כל בן אדם, אחר כך אישה, אחר כך דרוזית ואחר כך צלמת". לשאלתי האם הרגישה פעם פחד במהלך עבודתה, כלומר, האם הרגישה שעברה את הגבול היא ענתה: "יש צילום אחד העוסק ביחסים המסורתיים בין גברים לנשים שאני מפחדת להציג, בינתיים."

לדבריה היא מרגישה תהליך חיובי של הבנה והכרה מצד משפחתה ומצד החברה אליה היא שייכת בבחירות המקצועיות שלה. "כשיש משהו שאסור לי לעשות, כי אני אישה, חשוב לי לקבל הסכמה, איסור גורר דיון ודיון מאפשר לי להגיד את מה שאני חושבת וכך גם להשפיע ולפעמים להביא לשינוי".

צילומיה של זיאן, כולם מבוימים. בעבודותיה ניכר הרצון, הצורך והמאמץ לשליטה מלאה. בתוך העולם, הקובייה הלבנה של אמנותה היא המקום, בו ההצלחה ביצירת כללים וחוקים ואף העמידה בהם תלויה רק בה.

שרון פוליאקין

¹ Brian O'Dooherty, *Inside the White Cube : The Ideology of the Gallery Space*, (Berkeley: [1976]1999), p.80.

